

ЗА ЕЗИКА И ЗА ЕЗИКОВАТА НИ ПОЛИТИКА ЗАД ГРАНИЦА

Интервю с доц. д-р Ваня Кръстанова, лектор по български език и култура в Университета „Блез Паскал“ – Клермон Феран, Франция

Доц. Кръстанова, каква е спецификата на лектората по български език зад граница?

Най-общо казано, лекторатите зад граница имат за цел да разпространяват българския език, литература и култура в страните, където те се реализират. В този смисъл нашата работа не е само преподавателска, тя има характер и на мисия, свързана с популяризирането и утвърждаването на страната ни. Спецификата на лекторатите зависи от държавите и от университетите, в които те се осъществяват. Характерът на лектората зависи много от това, дали страната е славяноговоряща, или не, дали има специалност български език и литература със задължителен характер, или българският език е само свободноизбираема дисциплина. Във френския университет „Блез Паскал“ – Клермон Феран, в Департамента по славянски езици, в който работя, сме специалисти в преподаването на езика. Славянските езици са включени като свободноизбираеми (първи, втори, трети и др.) към ЛАНСАД (Факултет по езици за студенти от други специалности) и сме заедно с руската филология. В зависимост от нуждите на задграничните университети и равнището на българистиката се търсят българските преподаватели – специалисти в областта на литературата или на езика.

Какво е съдържанието на лектората, който водите? Какви курсове четете?

Лекторатът ми включва практически занятия по български език за трите нива – начинаещи, междинно ниво и напреднали, както и лекционен курс по българска култура. Миналата година водих цикъл лекции по дисциплината „Опознаване на славянския свят“ в специалността „Култура и историческо наследство“ заедно със словашката лекторка. Тематиката на курса по култура е много разнообразна, защото трябва да удовлетворява интересите на студенти от различни специалности – от географи до изкуствоведи.

С какви студенти работите? От какви националности, от какви специалности?

Студентите ми са от различни специалности, от различни курсове и от различни националности. Преобладават филолозите – това са студенти, които следват английска, немска, френска и руска филология; имам студенти, изучаващи география, международни отношения, история на изкуствата; един студент от групата на напредналите е действащ музикант. Разбира се, най-много са французите, но имам германка, италианка, руснак, алжирец, натурализиран французин от вьетнамски произход и др.

Според Вас кое мотивира съвременния чуждестранен студент да се насочи към изучаването на български език?

Бих разграничила мотивацията на студентите, защото в едни от случаите тя е предимно прагматична, а в други – предимно емоционална. Тези, които изучават английски, немски, френски език, искат да познават и един от славянските езици, което разширява като цяло филологическата им култура. С това свързвам прагматичния интерес. За друга част обаче мотивацията е емоционална – някой от родителите им е посещавал България или е учил български език, те самите са идвали в родината ни, впечатлени са от българската музика или имат български приятели във Фейсбук и др. Аз съм говорила със студентите си точно по този въпрос, за да се ориентирам за акцентите при „рекламирането“ на курса по български език. Истината обаче е, че няма универсално работеща стратегия за привличане на студентите, но бих казала, че емоционалната мотивация винаги надделява и е по-силна.

Имате ли информация за лекторатите във Франция? Какво е съвременното им състояние?

Лекторатите във Франция бяха 4 – в Лион, Клермон Феран, Страсбург и Екс-ан-Прованс. От две-три години обаче лекторатът в Лион е недействащ, мисля, че по икономически съображения, което е много жалко, защото в Лион има много активна френско-българска асоциация „Рон-Алп“, българско училище и голяма българска общност. Но лекторатите във Франция са съгласно Програмата за културно, образователно, научно, техническо и междуведомствено сътрудничество между Република България и Френската република, което означава, че заплащането е от страна на френските университети. Макар че сме на минимални заплати, това „развързва“ ръцете на университета и той всеки момент може да закрие даден лекторат по своя преценка, без да се съобразява с нашето министерство. От друга страна, френските университети прилагат собствена политика за избор на лектори, защото за тях няма значение на кой преподавател ще плащат, т.е. дали той е определен чрез конкурс на МОН, или не. Това прави задачата на българското министерство сложна и трудна, трябва много гъвка-

вост, за да се опазят лекторатите под егидата на нашето министерство, защото те са част от националната ни езикова политика зад граница.

Как „стои“ лекторатът по български език в сравнение с лекторатите по други славянски и неславянски езици?

„Славянските“ лекторати са 4 – по български, руски, полски и словашки език. Лекторатът има добри позиции в Департамента, благодарение и на предишните български лектори, от които познавам д-р М. Серафимова. Лекторатите по другите езици са повече – английски, италиански, португалски, испански, немски и др. Така че водим борба за студенти на два фронта – от една страна, славянските с неславянските езици, а от друга страна – има конкуренция между самите славянски езици. Като цяло обаче ситуацията със славянските езици е сложна. Когато дойдох миналата година, разбрах, че са съкратени часовете ни по култура във 2-ро и 3-то ниво, тази година махнаха славянските езици като свободноизбираеми от магистратурите, сега съкратиха библиотекарката от специализираната библиотека на Департамента. Текат процеси на силна икономическа рестрикция в Университета и не смея да прогнозирам как ще се развият нещата по-нататък.

Българският език – лесен или труден? Има ли интерес към него?

Едно от най-големите предимства на българския език в сравнение с останалите предлагани славянски езици е, че българският език е аналитичен, както и френският. Едновременно с това винаги изтъквам, че българският език е като латинския за романската група езици, с други думи – базисен език, език класически и екзотичен, както го определят наши видни учени. Въпреки това не бих казала, че интересът към българския език е по-голям например, отколкото към руския (тъй като има руска филология в Университета), или отколкото към полския, защото в Клермон има голяма полска общност, която работи в заводите на „Мишлен“. Това са външни фактори със силно влияние върху избора на даден славянски език.

Какво прави Университетът, в който преподавате, за да се поддържа интересът към славянските езици и по-специално към курса по български език и култура?

Университетът няма специална политика към лекторатите по славянски езици, в това число и към българския език. Всички сме поставени на равни начала. През март имаше ден на отворените врати на Университета за кандидат-студенти, на който имаше възможност да представим славянските езици. В началото на септември, когато започва академичната учебна година, правим срещи със студенти и презентираме курсовете си. Това е на административно равнище. Никой специално не ти помага, но и не ти пречи за нищо. Всичко

зависи от личната инициатива. Затова в края на февруари организирах българска вечер в Университета във връзка с 1 и 3 март. По този повод направихме със студентите ми български кът – с кавал, битови съдове, български книги и книги за България на френски език, снимки и др. Бях подготвила 50-минутна презентация за България, която изучаващите български език студенти представиха според интересите си – история, традиции и обичаи, музика, живопис и др. Бях осигурила материали за изработване на мартеници, така че всичките ни гости си тръгнаха със собственоръчно изработени мартеници. Друг акцент на вечерта беше изучаването на право хоро и дегустирането на български ястия. Видях с какъв ентузиазъм се включиха студентите ми в подготовката на вечерта и колко впечатлени останаха присъстващите.

Лекторатът разполага ли с материален ресурс, за да предложи качествено обучение? Какви методики използвате?

Това е може би най-уязвимата страна на лектората ни. В катедрата има някои по-стари учебници по български език за чужденци, оставени от предишните лектори. Но липсват например учебниците на проф. Ст. Петрова. Аз направих ксерокопия и презаписах дисковете, когато се прибрах в България, но това не е решение на проблема. Най-трудно ми е с техническото обезпечаване на лектората. Във факултета няма много подготвени зали с технически средства и понеже всички лекторати по езици имат часове вечер, залите обикновено са заети от англичисти, германисти и т.н. Стационарният компютър и касетофонът в катедрата са дарение от руското посолство, лаптопът и проекторът са дарение от полското посолство, ксероксът и телевизорът – от словашкото посолство. Налага се да моля колегите си всеки път, за да взема касетофона или проектора (винаги ми се подчертава обаче чия е техниката, защото лекторите носят отговорност за опазването ѝ). Много бих искала българското посолство също да бъде активно и да ми помогне с рекламни материали, дискове, книги, но най-вече с проектор. През тази учебна година имам идеята да правя веднъж в месеца вечер на българското кино в Университета. Сега подготвям български филми с френски субтитри. Аз имам личен лаптоп, но проблемът с проектора стои, а той ми трябва и за часовете по култура. Все пак живеем в XXI век и не можем само с голи приказки да бъдем интересни на студентите. Библиотеката на Департамента разполага с някои български речници, но българските книги (стихосбирки, романи и др.) са предимно от 70-те и 80-те години на миналия век, съвременна литература няма. Дарих за библиотечния фонд 8 нови книги с методическа, социолингвистична и диалектоложка проблематика, сега ще занеса още няколко нови научни издания.

Как се чувства един лектор във Франция?

Различно – има и по-хубави, и по-лоши неща от България. В Университета обстановката е много академична, студентите са отговорни и сериозни, което

ме радва и ме мотивира да се занимавам допълнително с тях. Французите са съдържани, но любезни и усмихнати (все пак думата куртоазия има френски произход). Срещам трудности предимно от социално-битов характер – жилищно настаняване, социално осигуряване, данъчни декларации и други такива. Чувствам се и малко самотна, защото за разлика от Лион, Марсилия, Париж в Клермон Феран няма българи.

Неотдавна наш политик коментира, че би било недалновидно закриването на лекторати по български език и култура към чужди университети. Вие, като действащ лектор, как оценявате ползата от лекторатите?

Ще отговоря с конкретен пример. Една от френските студентки ми сподели как на рождения си ден е разказвала за създаването на кирилицата и за България на своите гости (след като имаме лекция по култура за Кирил и Методий), колко силно е впечатлила приятелите си, защото никой от тях не е знаел нищо за това. Ако всеки студент, изучаващ български език, разкаже на няколко свои приятели нещо от българската история или култура, представяте ли си какъв мултиплициращ ефект има нашата работа? Лекторатите зад граница са един прекрасен медиатор за популяризирането на страната ни, един елегантен начин да привличаме млади хора, като използваме тяхната любознателност и отвореност към света. За съжаление, българският език се приема за един от „малките езици“ – в смисъл, че се говори от малко на брой хора. Ако лекторатите се закрият, как ще се разпространяват езикът и културата ни по света? Чрез задграничната българистика имаме възможност да накараме много млади хора да видят България през нашите очи, защото личният контакт е винаги по-силен и по-въздействащ от медийния.

Доц. д-р Ваня Кръстанова е завършила Френската езикова гимназия „Ромен Ролан“ в родния си град – Стара Загора, а висшето си образование – „Българска филология“ – във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Била е докторант на Катедрата по методика към ФСлФ на СУ „Св. Климент Охридски“. Автор на книгите „Социолингвистичната компетентност на учениците – 5. – 12. клас“, 2003 г. и „Речник на личните имена в Смолянско“, 2010 г., както и на над 60 статии в български и международни издания. Научните ѝ интереси са в областта на теорията и практиката на езиковото обучение, ономастиката, социолингвистиката, дискурсия анализ и др. Работи в ПУ „Паисий Хилендарски“ – Филиал Смолян. От 2012 г. е лектор по български език и култура в университета „Блез Паскал“ – Клермон Феран, Франция. Член на редакционната колегия на списание „Български език и литература“.

**Интервюто взе:
Мая Падешка**